

ha megengeded első szerelem
de szeretném ha tudnád hogy vagyok
ahogy mindig voltam nélkülöd is
hogy bármily isteni volt emberi
s hogy köszönöm ami az időt illeti
ugyanaz mint akkor átmeneti
ne aggódj el foglak felejteni

S LEHET...

s lehet nem tudlak elfelejteni
aki voltál az első szerelem
halálomig obszesszióm marad
a maradéktalanul isteni
éden amely már-már embertelen
érzékiség fordíts hátat neki
tedd túl rajta magad
illúzió és emlékezeten
ahogyan kosztolányi marcusa
ez van ez nincs és többé már soha
nem lehet másképpen a végzetem
ahogy a tiéd is józanul hidegen
ahogy csillag fagyasztó végtelen
örök ürességben maradj velem

Darvasi László

A STÍLUS, A BESÚGÓ ÉS A VIRÁGPROFESSZOR

Regényrészlet

Kigl szerkesztő nehézkesen fölállt, nyújtózkodva megropogtatta csontjait, majd kitérte az ablakot, hogy a huzat kilebbentse a helyiségből a szivarfüstöt. Nyomban éles hideg vágott az arcába. A szerkesztő szórakozottan álldogált egy ideig, majd visszaült a székébe, az ujjait tornáztatta, hallgatta a könnyű roppanásokat.

Csizmasarkak kopogtak végig az utcán, s az alant járók csakis a gyűlölt policájok lehettek, akik sötétzöld, piros hajtókás, rézgombos kabátban, fejükön fekete csáköval,

vállukra lógatott puskával járőröztek a városban. A policájok Szeged városának megadták a tiszteletet, mert mindig párban jártak, és ha egyikük vékony volt és hórihorgas, akkor a másik éppen az ellenkező méretekkal bírt, alacsony volt, a teste hordószerű, s nagyokat szuszogva tolatott a társa mellett. A szegediek titokban sokat nevettek rajtuk, és grimaszoltak a hátuk mögött, az ülepüket mutogatták utánuk, ám amerre a policájok elhaladtak, zavart csend támadt, a kapuban ácsorgók beszéde óvatos suttogásra váltott, elmormolt szavakkal szóltak a családjukról, suttogva beszéltek időjárásról és termésről, közelgő hetivásárokról, a tekintetek a földet fürkészték, másoknak meg halaszthatatlan teendőjük támadt.

Kigl újra az ablakhoz lépett, előrehajolt, kibámult az utcára. Végre vége az átkozott télnek, a szerkesztő ki nem állhatta a hideget, a fagyot, gyűlölte a havat, de sajnos még mindig látszik a lehelete. A policájok a szerkesztőség épülete előtt álltak, a névtáblát fürkészték. Herzlich willkommen, szólt le nyájasan Kigl, és szélesen elmosolyodott. Az ilyesfajta üdvözlést akár gúnynak is vehették volna, a policájok mégis szó nélkül mentek tovább.

Dögöljetek meg, mormogta Kigl, s mert a kisebbik policáj hirtelen visszaneézett, a kívánság újra széles mosollyal és heves bólogatással zárult. Jól van, akkor is dögöljetek meg. Pusztuljatok, kutyák. A pokolba veletek!

Kigl kelletlenül fölsóhajtott, mert eszébe ötlött, hogy holnap jelentenie kell. Ha nem jelent, elveszik a lapot, bezárják a szerkesztőséget, szélnek eresztik a munkatársakat. Finoman, de egyértelműen adták a tudtára, hogy soha nem lesz nyugta, a nyakára járnak, a vérét fogják szívni. Nem kellett őt erre figyelmeztetni, felfogta ő magától is, hogy olyan csapdába sétált bele, amelyből egykönnyen nem fog kikecmeregni. A csudába is, csapott a levegőbe, majd a borosüvegért nyúlt, telitöltött egy poharat, és egyetlen hajtásra kiitta. Az alkarjával törölte végig a száján. Azon tűnődött, ezúttal miről szóljon.

A városszéli gyilkosság különböző híreiről, a teljesen megalapozatlan pletykákat is beleértve, szólt már többször is. Előbb egy fiatal rózsakertészre terelődött a gyanú, hogy ő ütötte volna agyon az uradalom jószágigazgatóját még az ősszel. Aztán a közeli grófság kertészeire hullt a gyanú árnyéka, akik közül néhányan a szabadságharcban is részt vettek. Most meg arról susstorog a nép, hogy a gyilkosság reggelén három kocsi állt meg a ház előtt, abból elegánsan öltözött, komor tekintetű, hallgatag urak szálltak ki, jómódú, környékbeli gazdák, szótlánul behatoltak az épületbe, és ők verték agyon s rabolták ki a jószágigazgatót. Aztán arról is beszélt már Kigl, hogy a Szegedi Baráti Kör legutóbbi dalestjén egy pesti dalnokra, bizonyos Zserkovitzra éppen a Mozart-ária közben tört rá a csuklás, bár a beszámolóhoz figyelmesen hozzáfűzte azt is, hogy az énekes mindig is a császár iránti rajongásáról volt híres, ezért, hogy éppen Mozart Sarastrojának áriájával csúfolódjon az államrend és a császári korona tekintélye fölött, aligha hihető, bár az sem tagadható, hogy többen kuncogni kezdtek, sőt egy-két leplezetlen kacaj is fölhangzott a teremben.

Beszélt Kigl már a cigányokról is, akiknek van egy Gilgames nevű vajdájuk, és az a szóbeszéd járja róluk, hogy titkuk van, rejtegetnek valami nyomorékot. Furcsa, töpörödött lényt véltek többen is látni az egyik házukban, a bénának világítottak a csontjai. Egy-két éve zörögtek be a szekerekkel ezek a cigányok Szegedre, és azóta föl húztak néhány ferde falú, szalmatetős házat. A vajdájuk, ez a Gilgames nevű pedig olyan átszellemült ábrázattal járkal a városban, mintha ugyan az ő seggéből gurult volna elő az aranyalma. S ez a mindentudó varázsló sem igaz, hogy lenne nekik ilyesmi emberük. Mese, gondolta Kigl, és elfintorodott. Semmire se való, hazug mese, mert a város

újdonsült cigányai, akik a szabadságharc, pardon, az országos rebellió bukásának napjaiban lopakodtak be a városba, szegények voltak, akár a zúzmarás téli hajnal, a zenéléshez se igen értettek, ahogy pedig az őshonosok elég ügyesen cincogtatták a hegedűt, és vasat kikalapálni, üstöt foltozni se tudtak különösebben, ezért leginkább a folyóhoz jártak halászni, vagy a mocsarakhoz szöktek csfot, békát, apróhalat fogni. A kölykeik éppúgy loptak, akár a régiek purdei. Néha összeverekedtek, megvívtak egymással, egyébként békén voltak.

De ha már jelentenie kellett Kiglnek, márpedig kéthetente megkeresték, rászóltak, üzentek érte, akkor leginkább olyan eseményekre hívta föl a kíváncsi urak figyelmét, amelyeket egyébként maguk is láthattak a két szép szemükkel. Részletesen, a legcsekélyebb ironia nélkül beszámolt arról, hogy a városban egy délelőtt hány Kossuth-kalap és Kossuth-szakáll tüntetett a rebellió szellemében. S nem hagyta szó nélkül azt az érdekességet sem, hogy némelyek látványosan nemzetiszínű zsebkendőbe tüszögnek, abba fűjják az orrukat. Szólt arról, hogy megannyi birtokos és nemesúr igencsak morgolódik, és igen megalázónak tartja, hogy még a fácán kilövéséhez is Waffepass szükségeltetik. Néhány hete egy Kigl számára ismeretlen gazda a trafikdohány minőségét kritizálta a nyílt utcán, és a dohánymonopólium kárhóztatásához is vette a bátorságot. Kigl gondosan jelentette ezt az eseményt is. Megírta, elmondta, kifecsegte, ami egyébként köztudott volt, legfeljebb hallgattak róla az emberek, mert arról minek is beszéljenek, amivel különben csendben és szívósan tüntettek. Kiglnek természetesen egyetlen porcikája sem kívánta a jelentéstevést, miközben ellepték a közéletet ekkoriban olyanok is számosan, akik kedvüket lelték a spionkodásban, sőt kötelességüknek tekintették mások titkainak, gondolatainak a továbbítását. Bécsben „náderereknek” neveztek az effajta jellemtelen urakat vagy hölgyeket. Kigl nem fűtötte szenvedély, igazából tojt a lázadó Kossuthra, és tojt az ifjú császár őfelségére is, tojt a birodalomra, Kigl azért lett besúgó, mert félt tőlük, és mert eltűnt fiára hivatkoztak, akiről a véres délvidéki csetepaték óta nem hallott semmit. Azt ígérték neki, segítenek előkeríteni a gyereket, aki majd' három éve vészett el. Szegény Náci talán már nem is él. Vagy fogságban sínylődik. Kigl felsóhajtott. Olykor elég volt csak arra gondolnia, hogy közeleg a jelentéstétel alkalma, máris rohant az árnyékszékre. Ilyenkor aztán mondta is magának, hogy az ember legokosabb testrésze a segge. A szájon keresztül be természetesen lehet menni, és ki is lehet jönni. A szem gyakorta nem azt látja, ami pedig történik. A gondolat nem a tudást segíti, hanem a félreértéseket és az ostobaságokat szaporítja. A fül soha nem az igazán fontosat hallja. Ám a segg csak azt adja vissza a világnak, amit az ember megkapott, ezért a seggünk a legokosabb, a legmegbízhatóbb tagunk. A segg nem hazudik, mint a szem, az orr vagy a fül vagy a szív.

Ám ahogy közeledett a találkozás napja, mindinkább várni kezdte mégis az eseményt. Egyre erősebben kívánta, hogy megtörténjen a találkozás, hogy beszélhessen végre, hogy ott üljön vele szemben a csöndes, borotvált arcú úr, s figyelmesen, mintegy elismerően hallgassa, amint Kigl egyik mondatát a másikba ölti. Mert Kigl végül is szeretett beszélni. Mint amikor az ember a világvégi szakadék mellett is játszik. Egy igazi színész a saját halálát is el akarja játszani. Jó éve már annak, hogy először megkeresték, s ahogy múlt az idő, a szerkesztő egyre idegenebbeknek érezte azokat a közeli és távoli ismerőseit, akiről információkat tartozott közölni, holott mindig is igyekezett a leginkább terhelő és nyilvánvalóan kompromittáló adatokat elhallgatni vagy a jelentőségüket kicsinyíteni. Nem azért tett így, mert becsületes akart lenni. Beszerverték, hát a becsületéről végérvényesen lemondhatott. De nem mondott le az önbe-

csülésről! Kedvenc mondása az volt, hogy az embernek a keresztfán is legyen tartása. Kigl a jelentéseiben rendszeresen szelektált és mérlegelt, voltaképpen újrafogalmazott, s a saját elgondolása szerint láttatta a világ eseményeit. Néha kitalált történeteket és embereket. Egyszer például azt mesélte a bécsi úrnak, hogy egy ember a korzón váratlanul odalépett hozzá, és a fülébe suttogta, uralom, Petőfi él, és a szabadságharc regényét írja egy közeli tanyán. A bécsi úr szeme pajkosan csillogott, de nem szólt. Kigl mindig az a vágy vezérelte, hogy jelentéseinek könnyed és mértéktartó stílusa egy mélyebb, titokzatosabb, szavakkal már nemigen meghódítható világ felé mutasson. Ő aztán pontosan tudta, miféle pletykákról szólhat még, mert túlonként nagy kellemetlenség nem származhat a dologból, s mi az, amiről hallgatnia kell, mert a szavai egy borzasztó tragédia szelencéjéből engednék szabadjárá a gonosz erőket. Ám a legérdekesebb az volt mégis, hogy egy valóban súlyos, mindenképpen jelentésre váró eseményről hogyan tudott úgy szólni, hogy – miközben egyáltalán nem került meg a problémát, annak súlyát és jelentőségét – beszámolójának építményéből, szavainak és mondatainak rendszeréből nem a terhelő, vádként megfogalmazható bizonyosság, hanem éppen ellenkezőleg, bizonytalanság és kétely sugárzott. Neki aztán nem hányhatták a szemére a megbízói, hogy óvakodna beszámolni a nyilvánvalóan veszélyes esetekről, ám ő mindig képes volt a dolog élét elsimogatni.

Kigl úgy gondolta, amit ő tesz, hasonlóan művészet, mint a verselés vagy a festészet. Valósággal gyűlölte már a megfigyelt ismerőseit. Szenvedélyes, boldogtalan haragot táplált irántuk, őszinte személyes sértettséget érzett, amiért olyan óvatlanok és figyelmetlenek, hogy képtelenek az eszükbe venni, mit lehet még éppenséggel és mit nem szabad már semmiképpen sem kimondani, miféle mondatokért járhat tortúra, beidézés és meghurcoltatás vagy dohos börtönszoba valahol a császárság egyik távoli szegletében, Theresienstadtban vagy Kufsteinben. Néhányan még tüntettek is az ostobaságukkal, amit persze ők bátorságnak vélték! Ezek a díszes, atillás urak, ezek a tejföllösszajú ifjú emberek, ezek a kocsmatöltelek vagy szellemi naplopók jártatták a szájukat, és csak mondták, ahogy éppen eszükbe jutott, ezért aztán mindig neki, Kiglnak kellett finomítani kijelentéseik durvaságát. Ki mentette meg őket? Hát hiszen éppen ő, a besúgójuk!

A szerkesztő keserűen elmosolyodott, majd újra a szájához emelte a borosüveget.

Hosszan ivott.

A stilisztákat mindig is megvetették az akarat és a gyakorlat kérges kezű bajnokai. Holott a stiliszták voltak azok, akik elviselhetővé tették ezt a szörnyű világot. Hiszen a teremtés óta minden igazán jelentős gondolkodó stilisztá volt! Stilisztá volt például Lucifer, a bukott angyal is, és nem kevésbé volt az Jézus vagy Mohamed. De leginkább persze Júdás, akinél tragikusabban senki sem szembesült azzal a keserű, bár jóleső ténnyel, hogy mindig megtörténik, aminek meg kell történnie, ám választásunk nekünk is van. Száz fa közül az lesz a miénk, amelynek az ága elég erős a halálunkhoz, ám nem elég erős, hogy hosszan is elbírja szomorú testünket, amelyet elejt végül, mi pedig ott heverünk majd a kihűlt földön, kiszakadt belekkel, körbedíszítve az áruulásért kapott aranypénzekkel. Ilyen gyönyörű képért, vélte Kigl, érdemes áldozatot hozni. De olyanért, hogy egy kopott kőkerítéshez állítanak, és remegő kezű, fiatal fiúkkal úgy lövetnek le, akár egy kutyát, aligha. Oly könnyű hirdetni, hogy szabadság, forradalom, humanizmus, emberiség, morál! Morál?! Badarság, hazugság, mesebeszéd! A moralistákról utóbb mindig kiderül, hogy szörnyetegek, mert véres törvényekkel tűzdelik tele az életet, ahelyett, hogy formákat szabnának neki. Nem moralistának kell lenni,

hanem stílusosnak! A stílus nem egyéb, mint a szájalmas tartalom úrmértékének a kitágítása, mindannak, ami vagy, egészen pontosan annak, ami lehetnél. A helyes és jó stílus az egész világot kísérti. Kit érdekelt az élet maga! Megszületünk, élünk, eszünk és nemzünk, és egy napon ránk hányják a földet, ennyi az egész. Ám a teremtésnek máris stílust és elevenséget ad a bűn, a szeretetnek a keresztalál, az emlékezésnek pedig a felejtés rettenetes szépsége. Nem az a fontos, hogy nevétsz, sírsz vagy bosszankodsz. Hanem hogy min nevétsz, sírsz vagy bosszankodsz, bólogatott a férfi.

Ő, Kigl szerkesztő az, aki óvja heves és meggondolatlan barátait, s nemcsak a letartóztatástól, a börtöntől, hanem saját maguktól, szellemi hiányosságaiktól, jellemük torzulásaitól is védi őket, miközben ezek az oktalan emberek, akik nemzetiszínű masnikkal kötöztetik át a szívüket, és könnybe lábadt szemmel suttogják maguk elé, hogy magyar, nyilván a szemébe köpnének, s a legmélyebb megvetésükkel sújtanak, ha egy nap a tudomásukra jutna, hogy rendszeresen találkozik a magas homlokú, halk beszédű, borotvált arcú bécsi úrral. A bécsi úr, akinek a nevét nem tudta Kigl, magyarul éppoly jól beszélt, mint ő, megértő társalkodónak bizonyult, és hasonlóképpen nagyra értékelte a stílus jelentőségét. A bécsi úr drága szivarokat szívott, finom szabású öltönyben, mindig elegánsan járt, megválogatta a szavait, és feltűnően figyelmes volt. Jóllehet nyilvánvalóan megtehetette volna, mégsem fenyegetőzött, soha nem beszélt vele emelt hangon, és általában nem kívánt túl sokat, ritkán kért annál többet, mint amennyit Kigltől a jelentések révén megkapott. Olykor egy-egy történetnél azért közbekezdett, visszatért egy már elmesélt fejezethez vagy részlethez, hümmögött és bólogatott, és Kigl, aki a tapintat kedvessége mögött mégis megérezte a börtönodú nyirkos hidegét, ilyenkor rendszerint értetlenséget színlelt. A bécsi úr őszintén kétségbeesett, hát csak ennyi, suttogta maga elé, a fejét csóválta, de közben a szeme pajkosan csillogott, mint aki jelezni kívánja, hogy érti a tréfát.

Kigl tudta, hogy minden ártatlannak tűnő kérdés körmönfont csapda, és minden udvarias kérdés voltaképpen már parancs vagy fenyegetőzés, a meglepődés okozta felkiáltás igazi színjáték, egy-egy közbevetett megjegyzés pedig gyakran már ítélethozatal a renitensnek minősített cselekmény fölött. Ezekkel a színjátéki elemekkel még elbírt Kigl. Hiszen ő is színész volt, és bizony nem is akármilyen szintű játékos. Csakhogy volt egy olyan eszköze is a bécsi úrnak, amellyel Kigl rendre nem boldogult. Ez volt a csend, a némaság szorongató tartománya. Olykor előfordult, hogy a bécsi úr csak hallgatott. Puha, rezzenéstelen arca fényben ázótt, nem kérdezett, nem szólt közbe, néha a kezét maga elé emelve a körmeit nézegette, vagy a fopispizkálással játszott. Mint akit egyáltalán nem érdekel a másik. Mint aki nem is hallja, mit mondanak neki. Nem kérdezett közbe, nem bólintott, s nem mutatott csöppnyi érdeklődést sem. Az effajta viselkedés elbizonytalanította Kiglt, kétségbeesett, félni kezdett, és elhallgatott ő is. Egyszer egy egész órán keresztül ült így a bécsi úrral, és amikor a férfi végre halkán megszólalt, kedves Kigl úr, most akkor mondja el, kérem, miféle kapcsolatai vannak ennek a Szép Imrének, a szerkesztő dideregve, összefüggéstelenül, a maga építette gyönyörű szerepéből végleg kiesve engedelmesen, sután és stílustalanul mindenről beszámolt.

Kigl szerkesztő már úgy ült a székén, mintha karót nyelt volna. Hórihorgas, vékony ember volt, állát borotválta, és egyébként szerette, ha félnek tőle. Szerette nagyon, ha egy pincér vagy a máskülönben igencsak rátarti kávéház-tulajdonos meghajol előtte. Az ablakot már becsukta. Percek óta nem mozdult. Érezte a szoba hasadékain áthúzó léghuzatot, megborzongott. Hideg szél csattogott végig Szeged városán. Belemart a járókelők arcába, felfeszegette a rosszul leszögelt táblákat, nyikorogtatta a cégéreket.

Kigl szerkesztő megmozdult, ujjbegye önkéntelenül beletévedt az asztalán álló folyondár virág földjébe. Nem tudta, miféle növény kókadozik az asztalán. A föld száraz volt, a virág szomjazott. De a vizeskanna a sarokban állt, és messze volt. Aztán eszébe jutott, hogy este elmegy Koroknainéhoz, a vastag derekú, szomorú özvegyhez, akinek a férje városi tisztviselő volt. Néhány hónapja kipattant, hogy Koroknai megdézsmálta a városi segélykeretet, s amikor a dologra fény derült – a háttérben nem kis szerepe volt ebben persze magának Kiglnak is, aki finom célzásokat tett a lapjában bizonyos eltűnt vagy titokzatos módon igencsak megcsappant mennyiségű adományokra –, szegény pára követ kötött a nyakába, és egy kikötve rostokoló búzaszállító hajóról a vízbe vetette magát. Bizony nem mindegy, hogyan fullad meg az ember, ha egyszer meg kell fulladni, ennek az enyveskezű tisztviselőnek a halála mégis jól illusztrálta a stilszták finomságát és a formák iránt érzett felelősségét. A vízbe zuhanó Koroknai kabátja beleakadt egy kampóba, mely a hajótest oldalából hajlott előre, így a nyomorult fennakadt, de úgy, hogy a feje, amelyet lefelé húzott a kődarab, még éppen belelógott a vízbe, ám a törzse már nem. Úgy lógott szerencsétlen a hajó oldalán, mint holmi dísznek kiakasztott bábu, s Kigl igencsak értékelte ezt a stílusos megoldást. A tisztviselő özvegye akkor lett Kigl szeretője, amikor a szerkesztő személyesen kereste fel az asszonyt alsóvárosi otthonában, csak hogy tanúja lehessen a foglalásnak. Az özvegy ott maradt egy csaknem kiürített lakásban, és aztán csöndesen szipogva hagyta, hogy Kigl mellé üljön, hozzáérjen, majd vetköztetni kezdje. Kigl máig sem érti, a nő miért engedi az ágyába. Mert felnéz rá, tiszteli a foglalkozása miatt? Vagy inkább számalomból? Ám ez a számalom természetesen nem rá, Kiglre vonatkozik, hanem saját magára – a nő csak azért hál vele, hogy sajnálhassa magát, tudniillik szeretkezés közben gyakran elered a könnye, s halkán jajgat, mint egy gyerek. De ez nem érdekes, mert az ilyen viselkedés nem a helyes stílust képviseli. Ez csak gyengeség, és Kigl soha nem igyekezett az asszony fájdalmát enyhíteni.

S ebben a pillanatban odalent fájdalmas csikorgással nyílt az utcakapu. A szerkesztő kellenlenül elfintorodott, s önkéntelenül is számolni kezdte a falépcső reccsenéseit. Fölkészült, hogy valamelyik hitelezője, éppen törzshelyének, a közeli kávéháznak a tulajdonosa fáradt el hozzá személyesen, hogy az iránt érdeklődjön, a szerkesztő úr a számláját melyik nap méltóztatik kiegyenlíteni végre. Hébe-hóba, vagyis hetente néhányszor az ő kávéházában ebédelt, alkalomadtán nála költötte el a vacsoráját, a rózsásra sültöt, majorannás báránycombot vagy a forrón gőzölgő birkapörköltet, és rendre hónap elején fizetett. Ám most nincs miből, most egy árva fityingje sincsen, és mert elképzelné sem tudja, mikor lesz, stílusosan kell megfelelnie a kávéház-tulajdonosnak. Aki egyébként türelmes, megértő és nagyon buta ember – hiszen az efféle se nem kicsi, se nem nagy tulajdon, mint amit ez a kávéház jelent az utca végében, valójában bizony tunyává tesz, elbutít. De mert Kigl szerkesztő a léptek zajába újra belehallgatott, rájött, hogy könnyebb testsúlyú ember közeledik, mint a hordótestű kávéház-tulajdonos. Talán valamelyik megbántott színész lehet, akinek művészi érzékenységét és tehetségét – természetesen teljes joggal, habár így sem eléggé keményen – megkérdőjelezte. Egy szigorú bírálat után a színészek nagy hangon fenyegetőztek, súlyos pofonokat helyeztek kilátásba, de aztán egy kedvesebb kritika nyomban kezességbaránnyá változtatta őket. Fajankók, mind fajankók, gondolta Kigl. S ahogy idáig ért az elmélkedésben, váratlan határozottsággal verték meg az ajtót, amely választ sem várva szinte azonnal tárult, s egy ismerős férfi feje bukkant föl az ajtórésben.

Szép Imre, a növénytudós jelent meg a Szegedi Híradó szerkesztőségében, s állt meg a szerkesztővel szemben, merőn rábámulva, mintegy farkasszemet nézve vele, és Kigl

egyszerre érzett megkönnyebbülést, csodálkozást és zavart. A professzor szétnyitotta kabátját, belső zsebéből kirántotta a Szegedi Híradó legfrissebb, három nappal azelőtt megjelent számát, majd teátrális mozdulattal az asztalra, a szerkesztő orra elé csapta. Csaknem fölborult a borospalack, a szerkesztő szórakozottan nézte, de nem nyúlt az üveg után. Az összehajtogatott újság lassan szétnyílt, és éppen azt az oldalát mutatta, amelyen egy ismeretlen tudós természettudományos értekezését közölték a tárcarovatban. A tudós egy rendkívül érdekesítő útikönyvről írt színes, eleven bírálatot. Izgalmas, nyugtalanító és legfőképpen kifogástalan nyelvezetű írás volt. Ez pedig különösen tetszett Kiglnak. Ám valamiképpen mégis szokatlan volt a dolgozat szóhasználata, mintha idegen nyelvből lett volna lefordítva, vagy olyan ember írhatta, aki sokat élt külföldön, Itáliában vagy Franciaországban. Ám érveléseinek eleganciája, a következtetések finomsága, a lenyűgöző tárgyi ismeret, a távoli világok, a gyönyörű kertek és pompás parkok, tájrészletek és vidékek megfestése olyan élethűre sikeredett, hogy Kigl szerkesztőnek kétsége sem volt, az írás csakis dicsőségére válhat a lapnak, még a legjobb pesti vagy bécsi lapok is kapkodnának érte, ráadásul közzétételébe a cenzorok sem köthetnek bele, hiszen tisztán tudományról van szó. Kigl a vendég földútlóságáról látszólag tudomást sem véve elmosolyodott, s némiképpen megemelve a maga hosszúra nőtt, csikorgó testét, a szemközi székre mutatott, parancsoljon, professzor úr.

Szép Imre azonban állva maradt.

Maga közölte ezt az írást?, kérdezte jellegzetes hangján. Halkan és jelentősegteljesen ejtette ki a szavakat, és úgy csücsörített, mint aki éppen megcsókol egy virágbimbót. A szerkesztő vállat vont, s a pipája után tapogatott a kéziratokkal telezsúfolt asztalon. Ez bizony fogós kérdés. Ugyan ki közölhette volna, ha egyszer a Szegedi Híradóban jelent meg?!

Természetesen mi közöltük, mondta fáradtan.

Maga írta?, csattant az újabb kérdés.

Én?! Ugyan kérem, maga szerint értek én a kertépítéshez?! Kigl őszintén felnevetett. Mint látja, Szép úr, egy Jozef Leaf nevű tudós jegyezte a tanulmányt. Hogyan is venném a bátorságot, hogy a tudománynak eme számomra ismeretlen tájékára merészkedjem?! Az én műveltségem kevés ehhez, mosolygott némileg gúnyosan Kigl. Néhány mondatba ugyan belejavított, de hát ez csak a szokásos szerkesztői eljárás volt, s ehhez a tudósnak semmi köze.

Ismeri ezt a Leaf nevű embert személyesen?, kiáltotta Szép Imre. Volt a viselkedésében valami túlzó, valami illetlen, és ezt Kigl, bár nem mutatta, a lelke mélyén mégis komolyan nehezményezte. A szerkesztő egyszerre úgy érezte, hogy kihallgatáson van, ráadásul a saját birodalmában, és ehhez nem volt hozzászokva.

Egyáltalán nem ismerem a bírálat szerzőjét, mondta fojtott hangon. A küldemény különlegesen finom tapintású postai csomagocskában érkezett, s a küldő személyét nem jelölték meg.

Értem, mondta Szép Imre, majd hátrafonta karját. Járkálni kezdett a kicsiny s egyéb-ként is zsúfolt szobában. Csaknem felrúgta a vizeskannát. A szerkesztő minden mozdulatát figyelte, már egészen kellemetlenül érezte magát. Előügyeskedett az oldalfiókból egy újabb poharat, bort töltött bele, s a vendég felé nyújtotta. Szép Imre úgy hajtott fel az italt, hogy nem is pillantott a szerkesztőre. Aztán az üres pohárba meredt, majd megfordította, és rázogatta. Végül megcsóválta a fejét, hűmmögött. Egyetlen kósa csepp sem maradt a pohárban.

Ellencikket szándékozik írni, tanár úr?

Szép Imre csikorogva nevetett fel. Az állát simogatva megállt, mintha előadáson volna, majd úgy fordult a szerkesztő felé, aki máskülönben vele egykorú ember volt, akár a diákjához.

Ez az írás, kezdte halkán, súlyosan, amely kiszedve, betördelve itt sötétlik az ön újságjának lapjain, bökött a Szegei Híradó papírára, és olvashatja boldog-boldogtalan, olvashatják az együgyű gyermekek éppúgy, mint a komoly tudósok, városunk megbecsült akadémikusai vagy akár a kocsmatöltelékek, katonák, hivatalnokok, besúgók és költők, nos, ez az egész cikk, lobogtatta meg Szép Imre a hírlapot, mint valami bűnjelét, egyszerűen nem igaz!

Nem értem, dünnyögte zavartan a szerkesztő.

Ez az írás minden tekintetben híján van a helyes vagy éppen valószínűsíthető állításoknak. Ez az írás nem hamisítvány, kérem, mert nincs tárgya, melynek tulajdonságait, jellemvonásait lemásolhatta volna. Az ön lapjában, szerkesztő úr, naponta bántó képtelenségeket és rosszhiszemű félrehallásokat olvashatunk. Az önök igazságai az egymással viaskodó nagy hazugságok részecskéi csupán. Ez a pontos és határozott nyelvű, olykor költői stílusesszókban sem szűkölködő kritika körmönfontabban, szellemesebben bánik az igazság, a hazugság, az álom és a realitás kérdéseivel, mint a lap egyébkénti cikkei, melyek éltető eleme a gyáva inszINUÁCIÓ és az ösztönök fölkorbácsolása.

Kigl szerkesztő megelégette a sértegetést, szólt volna, ám Szép Imre megemelte a hangját.

Utánajártam, megvizsgáltam mindent, szónokolta, és kiderítettem, hogy azok a városok, melyeket a bíráló említ, nem léteznek, amiképpen nem léteznek azok a kertek, birtokok, kastélyparkok, azok a művészi érzékkel gondozott virágültetvények, azok a sebes iramodású folyócskák és festői tájrészletek, melyekről a bíráló olykor élesen, máskor gyöngéd biztatással megemlékezik, valamint nem léteznek azok a lankák, völgyek és hegyek, amelyek leírásait a kritikus olyan kedvvel citálja ebből a nem létező könyvből.

Hiszen hiába is keresnénk a gyönyörű Pascal kertet Párizstól délre, alig harminc kilométerre a Beui nevű, állítólag mogorva parasztok lakta, ám festői városka határában, hiába keresnénk e kert ritka orchideagyűjteményét és figyelemre méltó rosariumát, mert nincs, mert nem létezik arrafelé ilyen település, és nincs ilyen nevű kert sem, következésképpen nem létezik a kertet körbekerülő kőfalba véssett felirat sem, amely e bíráló szerint így szól, idézem: „azoknak a filozófusoknak az emlékére, akik semmit sem mondtak el, amit szerettek volna”, ellenben igenis pompázik Párizstól északra az Ermenonville-nek nevezett gyönyörűséges park, talán még maga is hallott róla, Kigl úr, tudomása van arról, hogy Ermenonville-ben maga a nagy Rousseau töltötte életének utolsó éveit, és ahol Montaigne tiszteletére azt vészték a Filozófia templomának falára, idézem: „az ember, aki mindent elmondott”.

És Kigl úr, nem létezik San Leandróban, Madridtól északra a „Nagy Manuel útvesztő”, melynek indákból, hajtásokból és gyökerekből szőtt sűrű labirintusában minden évben eltéved egy-egy kislány vagy fiúcska, ezért őket, kiknek nevetése és sírása éjszánkánként a városba is behallatszik, „Manuel gyermekeinek” nevezik a környékeliek, nem, nincs ilyen útvesztő, és hiába is keresne, Kigl úr, Madridtól délre olyan városkát, melyet San Leandrónak neveznek, ellenben Barcelona városában tudunk az úgynevezett Horta labirintusról, melynek falait már valóban kizárólag növényekből és levelekből, egymásba fonódó, eltéphetetlen levélszárakból és gyökerekből, gondosan nyírt sövényekből építettek hosszú évszázadok alatt.

És nincs, kérem, tiszafaerdő Hollbauban, Hamburgtól északra, mert Hollbau sem létezik azon a tájíkon, ám igenis van gyönyörű tiszafaerdő Észak-Bajorországban, Bodeltal környékén, továbbá nem a dél-angliai Gellington tiszafája a világ vélhetően legidősebb ilyen példánya, hiszen a gyógyvizeről és gyógyító hatású köveiről híres Gellington nevű falucskát sehol sem lelhetjük, hanem tudunk egy yorkshire-i példányról, melynek korát háromezer évre becsülik a szakértők, és, kérem, nem a német Meyer, illetve a flamand Boor vitatkozott néhány évtizede, a napóleoni háborúk alatt a kertek szerkesztési szabályrendszerén, tisztelt szerkesztő úr, hanem az angol Brown, aki föltétlen híve volt a Hogarth-féle szépségvonalnak, vagyis míg Chambers, ez a törekvő svéd azt hirdette, hogy a kertek adott részein az egyenes vonalak alkalmazására van szükség, addig Brown a hajlékonyság, a hullámzás és az ívek fontossága mellett tette le, hogy úgy mondjam, a garast.

Szép Imre arca vörös volt, s úgy lihegett, mintha menten megütné a guta. De mély lélegzetet vett, és könyörtelenül, eltökélten folytatta.

Továbbá, Kigl úr, nem létezik az a szakirodalom, amelyre a nem létező könyv nem létező szerzője hivatkozik, s amelyet szintűgy maga a bíráló agyalt ki és kezel tényként, olykor elismerőleg, máskor pedig kedvetlen viszolygással, mert nem írt kótant Gragl, Klein, Janáček és Folla, nem írt levegőtanulmányt Holland, Fanta, Fluido, nem írt térképészeti tanulmányt Batarescu, Tell és Morrisson, és nem írt Schüttelmeier a hóról, Perl a jégképződésről, Sageveau a dér és a festészet kapcsolatáról, Goroncakov az eső és a zene viszonyáról, továbbá nem létezik az a kiadó, amely a nem létező könyvet kiadta, nem létezik a szerkesztő, aki ezt a könyvet megszerkesztette, gondozta és ellenjegyezte, ráadásul pedig nincs ilyen kritikus sem, nincs ez a bizonyos Jozef Leaf, legalábbis még soha nem közölt írást az idevágó szakirodalomban, vagyis ezt a cikket álnéven írta valaki, de ismétlem, nem létezik az a könyv sem, amelyet e bírálat bekezdéséről bekezdésre számba vesz, Szép Imre már kiabált, nincs ilyen könyv, uram, amelynek az a címe, hogy: Virágzabálók!

Szép Imre végre elhallgatott.

A szerkesztőre hirtelen halálos fáradtság tört. Elég jól ismerte Szép Imrét, hiszen hébe-hóba még óvatos jelentéseket is körmölt róla, de ilyen szenvedélyesnek még soha nem látta. Nem düh volt ez, és nem is harag. Jóllehet valóban közzétette ezt a tárcát két lapon, a szokás szerint egymásba folyatta az oldalak alsó harmadát, ahogy ez gyakorlat volt ekkoriban, s még örült is, hogy ilyen tájékozott, alapos és tudós írás birtokába jutott.

Mármost, szerkesztő úr, folytatta most már megenyhülve Szép Imre, kérdezem öntől, mi lehetett ennek a titokzatos bírálónak a célja azzal, hogy egy nem létező könyvről bírálatot tegyen közzé egy olyan újságban, már ne is haragudjon, mint az öné?!

A szerkesztő úgy nézett, mint aki Holdról jött embert lát.

Miért, milyen az én újságom?

Mint már kifejtettem, kérem, jelentéktelen, és többnyire hazugságokat fecseg, mondta szórakozottan Szép Imre.

A szerkesztő fölállt, és kedvetlenül szivarra gyújtott.

Sértegethet, ha ahhoz van kedve, tanár úr, mondta a füstöt kifújva. Mi azt írjuk, ami történik, a templomban arról van szó, amire vágnak az emberek. Mi azt írjuk meg, amitől félnek az olvasók.

De a tudós oda sem figyelt. Határozott kézlegyintéssel hallgattatta el a szerkesztőt. Mint amikor egy diák felesleges dolgokról fecseg.

Valaki bírálatot ír egy könyvről, amely nincs. A bírálat mégis megszületett, itt sötétlenek a betűi a maga ócska és hazug lapjában.

Nem értem magát, dünnyögte sápadtan Kigl, most már valóban meg volt sértve, meg volt alázva. Remegő ujjakkal nyomta el a szivart, amely most nem ízlett neki.

Azonban most az egyszer nyomot hagyott, motyogta maga elé Szép Imre.

Hogyhogy nyomot, miféle nyomot?, kérdezte Kigl.

A bírálat megemlített egy vidéket, egy várost, amely az összes többi ellenére létezik, és említést tett egy emberről, aki valóságos személy!

A szerkesztő haragja máris elpárolgott, kíváncsi lett.

Én pontosan tudom, kicsoda az illető, elhiheti nekem, hogy le fogom leplezni, mondta Szép Imre, s mert látta, hogy a másik hisz neki, legalábbis kíváncsian hajol előre, bólintva tette hozzá, Szarajevó városában van egy utca, melyet a Virágok utcájának neveznek. Abban az utcában él egy Mehmet Garten nevű ember, akit a kritika megemlített. Nos, Kigl, ez az ember valóban létezik.

Hát persze, csapott a homlokára Kigl, hiszen ő írta a könyvet, a megbírált könyvet! Majd kissé zavartan tette hozzá, amely, ugye, voltaképpen nincs.

Ez az ember él, de a könyvet nem írhatta, rázta a fejét szigorúan Szép Imre.

Elárulná, tanár úr, miért nem?

Mert ez az ember, Garten, vak, a születésétől fogva vak, szerkesztő úr. Szép Imre gondterhelten ingatta a fejét. Többet sajnos nem mondhatok. Azt a szerencsétlen növényt pedig azonnal öntözte meg!, parancsolta még, s úgy hagyta magára a döbbenően bámuló szerkesztőt, mintha látogatása, modortalan kiabálása, fenyegetőzése és színpadias beszámolója pusztá jelenés lett volna csupán. Kigl összetörve, fáradtan meredt maga elé, ennek elment az esze, ez egészen megtébolyodott, dünnyögte, majd felállt, s becsukta az ajtót, amely árván nyikorogva lengedezett Szép Imre után. Becsapódott az utcakapu, s Kigl lassan leengedte a locsolókannát. Lent az utcán a tudós fázósan húzta össze magát. De nem került ki a visszafelé tartó policájokat, akik szúrós szemmel néztek rá. Kigl bekapta a horgot, gondolta elégedetten, miközben a rendőrökre mosolygott, akik megálltak, és addig bámultak utána, míg be nem fordult a sarkon.

Barnás Ferenc

HÁROM

Regényrészlet

Az alábbi szöveg A KILENCEDIK című regény fejezete. Az elbeszélő kilencéves kisfiú: egy családtörténetet mond el. A saját családjának a történetét. Van tíz testvére, édesanyja és édesapja. (A legkisebb testvére hétéves, a legidősebb tizenkilenc.) 1968-at írunk. Ez a család Debrecenben egy két-

szobás házban leélhetett volna egy átlagosan nehéz magyar életet. A sors (véletlen) azonban úgy akarta, hogy helyzetük szélsőségesen veszélyeztetett legyen. Az egyik gyerek ugyanis – maga az elbeszélő – súlyosan megbetegedett az alföldi levegőn, ezért a családnak – a pilisi hegyek miatt –